

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1929

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Τὰ Ἐκπαιδευτικά

Δυὸ λέξεις θὰ ποῦμε γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικά νομοσχέδια, καὶ μάλιστα κατόπιν ἐορτῆς, ἀφοῦ ἐψηφίσθησαν ἤδη στὴ θερινῇ περιόδῳ τῆς Βουλῆς καὶ στὸ τέμα τῶν ἐργασιῶν τῆς. Νομίζομε πὼς ἡ βάση τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, ἡ αἰτιολογία τῆς, ὑπῆρξε κάπως ἀφιλοσόφητη, ἢ τοῦλάχιστον κάπως ἀνεξακριβωτῆ πραγματικά.

Εἶναι τάχα ἀπολύτως ἐξακριβωμένο ὅτι ὁ τόπος μας ἔχει ἀκαλλίεργητες πλουτοφόρες ἐκτάσεις; καὶ τὸς μάλιστα, πού νὰ στρέψωμε πρὸς τὰ ἔχει χιλιάδες ἀνθρώπους, ἀποκλείοντάς τους καθὲς ἄλλην ἐπίδοση καὶ σπουδῆ;

Ἄλλὰ, καὶ ἂν εἶναι, ὑπάρχουν ἤδη οἱ κατάλληλες συνθήκες τῆς προσαρμογῆς; ἢ μήπως, βίαια, καὶ τρόπον τινά καταναγκαστικά, τείνομε στὴ δημιουργία ἐντατικῆς καλλιέργειας; Πλημμύρες, παγετοί, χαλάζια, κατακλυσμοί, καύσωνες ἔλη κ' ἔλονοσία ληστεία ἀκρίδες δάκος δάγκειος ἔλλειψη συγκοινωνιῶν ἔλλειψη σχολείων— αὐτὰ δὲν εἶναι τ' ἀγαθὰ πού ξέρουν ὡς τὰ σήμερα οἱ χωρικοί μας; Ἄς μὴ προσθέσωμε τίς διαμάχες καὶ τίς αἱματηρῆς αὐτοδικίας γηγενῶν ἀγροτῶν καὶ προσφύγων γύρω ἀπὸ ἓνα ἄθλιο στρέμμα ἰσχνῆς γῆς οὔτε τὴν μικροπολιτικῆ, πού, μὲ τὰ ὄργιά τῆς, ἔχει βυθίσει τὴν ὑπαιθερὸ στὸ πνεῦμα τῆς πρὸ ἀπαισιόδοξης μοιρολατρίας κ' ἐγκαρτέρησης.

Ἄντι νὰ δημιουργεῖται λοιπὸν ἀπλῶς τὸ ἀδιέξοδο πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴ μόρφωση, μὲ τρόπον ἀποκλειστικὰ ἀρηνητικὸ, ὀρθότερο δὲ θὰ ἦταν νάσφαλίσωμε τοὺς ὄρους πού θὰ ἔφεραν θετικά, καταφατικά, τὴν ἐλξὴ πρὸς τὴ γῆ καὶ τὴν ὑπεροχὴ τῆς σὲ κάθε σύγκριση;

A.

Ἀντιπερισπασμός

Ἄγωνες, ἐπιδείξεις, συναντήσεις, ὄμιλοι, πρωταθλήματα, πρωταθληταί, — πόσο εὐφρόσυνο καὶ παρήγορο εἶναι νὰ βλέπει κανεὶς τὴν ἀγάπῃ τῆς νεότητος καὶ τῶν δύο φύλων πρὸς τὸν ἀθλητισμὸν ν' ἀναπτύσσεται τόσο αὐθόρμητη, τόσο πηγαία—μὲ τὴν ἔκταση καὶ τὴ δύναμη—φυσικοῦ φαινομένου! Εἶναι ὡσάν ἡ φυλὴ, —ἐτοιμὴ νὰ λυγίσει καὶ νὰ καμφθεῖ, —νὰ στρέφεται πρὸς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ ν' ἀντλεῖ ἀπὸ μέσα τῆς ἀντίσταση καὶ ρώμη.

Τὸ Κράτος, πού συνήθως τελευταίον προστρέχει πίσω ἀπὸ κάθε θνησιγενῆ πρωτοβουλία, ἐνόμισε κ' ἐδῶ χρὸς του νὰ κάμει κάτι. Καλύτερα νὰ λείπει κ' αὐτό. Ἔως τώρα ἦταν ἀρκετὰ, πολὺ ἀρκετὰ, τὰ στοιχειώδη μέσα πού βρέθησαν νὰ ὑπάρχουν, —μάνδρες, ἀπεριτοίχιστα οἰκόπεδα, ὀρθοστάσια μέσα σὲ καύσωνες καὶ βροχές . . . Ἡ συστηματοποίηση περιττεύει κ' ἀπονεκρῶναι.

Ἡ ἀρετὴ βρίσκεται στὸ μέσον τῶν ἐννοιῶν, ἔλεγε ὁ Ἀριστοτέλης. Καὶ στὸ προκείμενον, τὸ μέσον θὰ ἦταν ἡ γυμναστικὴ, ἐνῶ ὁ ἀθλητισμὸς ἔχει πάντα, σάν ἀκρότητα, ὅλα τὰ μειονεκτήματα πού προξενεῖ ἡ εἰδίκευση κ' ἡ ἀ-

συμμετρία. Ἄλλ' ἀστειεύομαστε; Μὲ τίς ρυθμικὰς ἀσκήσεις τῆς σουηδικῆς γυμναστικῆς θὰ μπορούσε νὰ διατηρηθεῖ ἡ τεράστια ἠθικὴ σημασία πού ἔχουν οἱ σημερινοὶ ἀγῶνες, — ἢ ἄμυλλα, ὁ πόθος τῆς νίκης, τὰ χειροκροτήματα τόσων χιλιάδων κόσμου, οἱ φωτογραφίες πού πηγαίνουν στὰ πέρατα ὀλόκληρης τῆς οἰκουμένης; Γιατὶ κυριώτερα αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο κέρδος: ἡ ἀνάπτυξη ἐνὸς ἐνδιαφέροντος, πού πλησιάζει τὰ σύνορα τοῦ πάθους, — ἀλλ' ἐνὸς πάθους ζωτικοῦ, ὑγιεινοῦ καὶ ρωμαλέου.

Ὡς τώρα, ἡ μόνη ἔκφραση τῆς νεότητος ἦταν ἡ «φιλολογία». Ἄχ, πόσοι παρεξηγημένοι, πόσοι παραστρατημένοι κ' ἀχρηστευμένοι ἄνθρωποι! — Ἄλλὰ τ' ἄλλα, τὰ φτωχὰ παιδιὰ, ποῦ δὲν ἤξεραν οὔτε γράμματα καν; Αὐτὰ δὲν εἶχαν οὔτε αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον. Καὶ ἡ πλήξη — τὸ spleen τῆς παιδικῆς ἡλικίας, πού ὅλοι διατηροῦμε τὴν ἀπαισία θύμησίν του—, ἡ πλήξη κ' ἡ ἀνία τὰ ἔδερναν ἀλύπητα—καὶ τᾶσπρωχναν, μόνον αὐτῆς, στὸ τσιγάρο, στὰ χαρτιά, στίς κρυφές σχέσεις, σὲ κάθε εἶδους ἐκφυλισμὸ, πού καταβρόχθιζε, βορὰ, τὰ παρθενικά σώματα καὶ τίς ἀνεπαφές ψυφές . . .

T. A.

Ἡ Προτομὴ τοῦ Κρυστάλλη

Ἀξιότιμε κ. Σενόπουλε,

Ἡ σημείωσή σας «Οἱ προτομῆς τῶν λογίων μας» πού εἶναι γραμμὴν στὸ 58 τεύχος τῆς «Ν. Ἐστίας» μοῦδωκε ἀθελα ἐφορμὴ γιὰ τὰ παρακάτω. Σὲ μιὰ ἐκδρομὴ πού κάμαμε πρὸ μηνὸς μὲ τοὺς μαθητὰς στὴν Ἄρτα, ἐπισκεφτήκαμε καὶ τὴν προτομὴ τοῦ Κρυστάλλη, πού τὴν ἐφκίασαν μὲ ἔρανο οἱ «φίλοι τοῦ Κρυστάλλη», ἓνα σωματεῖο λογίων καὶ ἐπιστημόνων. Ἄλλ' ἂν πρόκειται, κατὰ τὴ γνώμη μου, νὰ φκιάνωνται γιὰ τοὺς νεοέλληνες λογοτέχνες μας τέτοιες προτομῆς, προτιμότερο εἶναι νὰ μὴ φκιάνωνται καθόλου. Πῶς τὸν σκέφτηκε ὁ γλύπτης του καὶ ἀπὸ πού ζήτησε πληροφορίες δὲν ξαίρω. Ὅσοι ὅμως μποροῦν νὰ καταλάβουν τὸν Κρυστάλλη, ὅπως ἡμεῖς ἐδῶ πού τὸν ζοῦμε, δὲν εἶναι δυνατὸ παρὰ νὰ θεωρήσουν τὴν προτομὴ αὐτὴ γιὰ βεβήλωση σωστὴ τῆς μνήμης τοῦ ἀλησμόνητου τραγουδιστῆ τοῦ «Χωριοῦ καὶ τῆς Στάνης». Ἄν ὁ γλύπτης τῆς προτομῆς αὐτῆς εἶχε διαβάσει τὸν συμπατριώτη του βιογράφο κ. Γάγαρη, πού εἶχε ζήσει μαζί του καὶ τὸν γνωρίζει καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, δὲν θᾶκανε αὐτὸ τὸ τερατούργημα. Ὁ Κρυστάλλης ἦταν ὁ τύπος τῆς Στρακιώτικης βλάχικης ράτσας, πού διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴ Μετσοβίτικη, τὴ Βουβουσιώτικη καὶ τὲς ἄλλες. Ἦταν κοντόσωμος, λιγνός, ξεραγγιανός, μὲ μάτια μικρὰ καὶ ξάστρα, συσταλμένος καὶ τύπος ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, πού ζῆ μὲ τὸν ἑαυτὸ του μονάχα. Ὁ γλύπτης του μᾶς παρουσιάζει ἓναν βλάχο—ἀς τὸν πάρωμε γιὰ βλάχο, ἂν καὶ περισσότερο μοιάζει μὲ μπακάλη ὄνειροπόλο—ἓναν βλάχο καλοθεμιμένον, ἐνῶ αὐτὸς ἦταν . . . φθισικός. Ἐνας πού διάβασε τὸν Κρυστάλλη, πρῶτα πρῶτα δὲ θᾶφηνε νὰ στηθῆ ἡ προτομὴ του στὴν

Ἡ προτομή τοῦ Κρυστάλλη στὴν Ἄρτα
(Φωτογραφία τοῦ κ. Χρ. Σούλη)

Ἄρτα, πού γνώρισε ἄθελα στὰ τέλη τῆς ζωῆς του, γιατί δὲν μπορούσε νὰ ρθῆ στὰ Γιάννενα καὶ στὸ Συράκο. Ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητῆ πού «μπεζέρισε», ὅπως τραγουδάει στὸ «Στραβαητό» του—, νὰ περκατῆ τοῦ κάμπου τὰ λιοβάρια» δὲν μπορεῖ νὰ ναι εὐχαριστητένη στὴν Ἄρτα, καὶ μάλιστα ἐκεῖ πού τὸν ἔβαλαν οἱ «Φίλοι» του καταστρατιῆς νὰ κοιτάξῃ τὰ στενοσόκακα καὶ τὰ καφενεῖα τῆς Ἄρτας. Μποροῦσαν νὰ τὸν βάλουν κάπου ἄλλου, πού νὰ μπορῆ ν' ἀγναντεῖ τὸ ὑλάχιστο τὰ χιλιοτραγνυδημένα βουνὰ τῆς πατρίδας του. Στὸ στήθος τοῦ βάλαν ἕναν ἀητό. Μὰ ἀητός εἶν' ἐκεῖνος ἢ κότσυφας; Δὲν πήγαινε ὁ εὐλογημένος στὸ Ζωολογικὸ Μουσεῖο, γιὰ νὰ ἰδῆ ἕναν ἀητό, καὶ μάλιστα ἕναν στραβαητό, σὰν ἐκεῖνον πού ἀποθανάτισεν ὁ Κρυστάλλης; Σ' ὄλ' αὐτὰ προσθέστε μιὰ πλάκα μὲ κλίτσες, φλογέρες, σουραῦλια καὶ . . . βιβλία· βάλτε του καὶ μιὰ λύρα ἀνάμεσα στὶς πλάτες του, πού τὸν μοιαζει γιὰ πλανόδιο γύφτο καὶ θὰ ἔχετε τὴν προτομὴ του πού στήθηκε στὴν Ἄρτα, ἀπὸ «Φίλους» του μάλιστα. Γιὰ νὰ δικαιολογήσετε, κ. Ξερόπουλε, τὴν ἀγανάκτησή μου, σὰς στέλλω μιὰ φωτογραφία πού πῆρα. Πιστεύω νὰ τὸν εἶχατε γνωρίσει τὸ μακαρίτη. Ἐχει καμιὰ σχέση μ' αὐτόν;

Γιάννενα 10/7/1929

Με μεγάλην ἐκτίμηση
ΧΡ. ΣΟΥΛΗΣ
Καθηγητῆς

Ἐν' ἀνοιχτὸ γράμμα

Ἀγαπητέ μου κ. Μπαστιᾶ,

Ἔργα καὶ παραδείγματα βέβαια περιμένει κυρίως ἀπὸ μᾶς τὸ κοινό. Καὶ γι' αὐτὸ δικαιολογῶ μὲ ὅλη μου τὴ συνείδηση τὴ «Ν. Ἑστία» πού δὲ θέλει νὰ παραχωρεῖ τίς στήλες τῆς στὴν ἐριστικὴ φιλολογία, στὴν ὁποία κινδυνεύω νὰ παρασυρθῶ.

Δὲν ἔχω ὅμως ἄλλο ἔντυπο ν' ἀπαντήσω στὸ νέο, τὸ τρίτο, σημείωμά σου. Καὶ θὰ εἶχα πολλὰ νὰ πῶ, πολλά! . . . Καὶ ν' ἀναφέρω πράγματα, καὶ νὰ τοποθετήσω, καὶ ἀπορίες νὰ διατυπώσω, καὶ γεγονότα ν' ἀντιτάξω. Θὰ μοῦ ἔδινες ἐσεῦ λοιπὸν λίγο χῶρο στὸ πολυσέλιδο περιοδικό σου;

Πρέπει νὰ διαλέξεις ἀνάμεσα στὰ δύο: ἢ τὸν ἱπποτισμὸ πού σοῦ προτείνω, ἢ τὴν κατάπαυση ἑνὸς ἀγῶνα πού εἶναι τόσο ἀνισος.

Φιλικώτατα

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Σ. τ. Ν. Ε.—Ὁ φίλος κ. Μπαστιᾶς ἔγραψε ὅτι ὁ κ. Τέλλος Ἄγρας ἐπαύθη, ἐπειδὴ ἔκανε «μεταφραστικούς μαγαρίτες»! Ἀλλὰ πρῶτα πρῶτα τὸ «ἡ οἰκογένεια ἐρειπώθηκε» δὲν εἶναι μαγαρίτης. Εἶναι θεληματικὴ, γιὰ ὕψος καὶ γιὰ ἰδιορρυθμία, ἀπόδοση κατὰ τὴν ἀρχικὴ σημασία τοῦ se ruiner, πού τὸ ξέρουν καὶ τὰ μικρὰ παιδιά. Κι' εἶναι πασίγνωστο, ὅτι ὁ κ. Τέλλος Ἄγρας αὐτὰ τὰ συνηθίζει. Ἐπειτα, μόνον ὡς μεταφραστὴ ἀπὸ τὰ γαλλικὰ ἠθελαν νὰ χρησιμοποιοῦν ἕνα λόγιο, λογοτέχνη, ποιητὴ, κριτικὸ, τῆς ἀξίας τοῦ κ. Τέλλου Ἄγρα; Γιὰ τὸ Θεό!

Τὰ διηγήματα τοῦ Διαγωνισμοῦ μας

Οἱ «Θεότητες τοῦ Κοτύλου», μαζί μὲ ἄλλα δώδεκα διηγήματα, ἀπὸ τὰ βραβευθέντα κι' ἐπαινεθέντα στὸν Α' Λογοτεχνικὸ Διαγωνισμὸ τῆς «Νέας Ἑστίας», βγήκαν σ' ἕνα βιβλιαράκι πραγματικῶς ἀξιανάγνωστο. Γιὰ τὴν παρουσιάζει ἕνα σωρὸ νέους διηγηματογράφους μὲ ἔργα πού δὲν εἶναι μόνο καθ' ἑαυτὰ ὡραία, ἀλλὰ πού δίνουν καὶ τίς καλύτερες γιὰ τὸν καθένα ἐλπιδες. Μποροῦμε μάλιστα νὰ ποῦμε πὼς τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ θὰ μείνῃ ἱστορικὸ, γιὰ τὴν μαρτυρικὴ τουλάχιστο ἀπὸ τοὺς νέους, πού πρῶτη φορὰ ἐμφανίζονται μ' αὐτό, θὰ εἶναι αὐριο-μεθαῦριο ἀπὸ τοὺς καλύτερους διηγηματογράφους. Θᾶξιζε, ὅπως σκεφθήκαμε στὴν ἀρχή, νὰ βάλουμε μαζί καὶ τίς εἰκόνες τους. Δυστυχῶς δὲν μᾶς ἔστειλαν ὅλοι φωτογραφίες· κι' ἀφοῦ δὲν μπορούσαμε νὰ παρουσιάσουμε ὁλόκληρη τὴν πλειάδα, προτιμήσαμε νὰ μὴ βάλουμε εἰκόνα καμμιά.

Οἱ περισσότεροι, τώρα, ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες τῆς συλλογῆς συμφωνοῦν, ὅτι τὸ καλύτερο διήγημα τοῦ Διαγωνισμοῦ ἦταν πραγματικῶς οἱ «Θεότητες τοῦ Κοτύλου» πού πῆραν τὸ πρῶτο βραβεῖο. Ἄλλοι ὅμως, χωρὶς νὰ ρηθῆνται κι' αὐτοῦ τὴν ὡραιότητα, μᾶς λένε, ὅτι τὸ

Ε. ΠΑΠΑΝΔΡΟΥ Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008